

[Светосавље.орг](#) :: [Библиотека](#)

<< [претходна](#) [[садржај](#)
] [следећа](#) >>

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТ О СВЕШТЕНСТВУ

БЕСЕДА ДРУГА

1. Могао бих још многим примерима потврдити да је дозвољено употребљавати препреденост за добро, те да би је, заправо, требало називати похвалном оштроумношћу. Међутим, пошто је ради доказа довољно речено, било би досадно и излишно даље говорити о томе. На теби је, пак, да кажеш да ли сам својик поступком служио твојој користи.

Василије је рекао: Па, какву сам корист добио од те разборитости или оштроумности, или како је већ називаш? На основу чега ја могу бити уверен да ме ниси обмануо?

Јован. Шта, наиме, рекох, може бити важније од користи што ће се човек показати испунитељем онога што служи као доказ љубави према Христу, по речима самог Христа? Обраћајући се врховном међу

апостолима, Он је рекао: Петре, *љубиш ли ме?* И кад је Петар исповедио своју љубав, Он је додао: Ако ме љубиш, *напасај овце моје* (Јн.21,15-16). Учитељ пита ученика да ли га љуби не стога што је сам хтео да зна (будући да Онај који испитује срца свих не може да не зна), него да би нам показао колико се стара о напасању тог стада. Ако је то очевидно, биће јасно такође да је велика и неизмерна награда која је припремљена ономе ко на себе прима тај труд, који Христос толико цени. Видећи да се људи старају за наше слуге или стада, ми њихову ревност сматрамо знаком љубави према нама, иако су за своју бригу плаћени новцем. Каквом ће тек наградом обдарити оне који пасу стадо Онај који га није стекао новцем или нечим другим, већ својом смрћу, давши своју Крв као цену. И кад је ученик одговорио: *Госпode, ти знаш да те ја волим*, позвавши самог Љубљеног за сведока своје љубави, Спаситељ се указао и на само обележје љубави. Јер, Он тада није хтео да покаже колико *ш* је Петар волео (што нам је већ из многога било познато), него колико сам воли своју Цркву, хотећи и Петра и све нас да научи да улажемо велико старање о њој. Због чега Бог није поштедео чак ни једнородног сина свога, већ га је предао (Рим.8,32)? Ради тога да би са собом помирио људе који су се налази у непријатељству према Њему, и да би их учинио изабраним народом (Тит.2,14). Због чега је (Син Божији) пролио Крв своју? Због тога да стекне овце које је поверио Петру и његовим прејемницима. С правом је, дакле, Христос рекао: *Које тај верни и мудри слуга кога постави господар његов над својим домаћима* (Мат.24,45)? Речи опет наоко изражавају недоумицу, иако Онај ко их изговара није имао недоумица. Као што је питао Петра не стога што је имао потребу да позна љубав ученика, већ да би

показао обиље своје љубави, тако и речи: *Ко је тај верни и мудри слуга, не изговара стога што није познавао верног и мудрог слугу, него стога да би нагласио да су такве слуге реткост као и важност самог управљања. Погледај само каква је награда: Поставиће га над свим имањем својим (Мт.24,47).*

2. Хоћеш ли још подозревати да сам хтео да употребим рђаву превару над тобом, који треба да чуваш наслеђе Божије и да испуниш оно, чиме је Петар, како је рекао Христос, могао да надмаши остале апостоле? Петре, говори Христос, *љубиш ли ме више него ови? Напасај овце моје.* Он је могао да му каже: *Ако ме волиш, подвизавај се у посту, лежи на голој земљи, непрестано бди, штити нападане, сирочади буди отац и мајци њиховој уместо мужа. Међутим, прелазећи преко свега тога, шта Он вели? Напасај овце моје!* Остало споменуто су лако могли испунити и многи од пасених, не само људи, него и жене. Међутим, кад се ради о предстојању у Цркви и о старању о толиким душама, сав женски род и већи део мушког рода треба да се удаље од великог дела и да иступе они који много превазилазе све и душевном врлином толико надмашују остале колико је Саул (превазилазио) сав народ јеврејски висином тела (1.Цар. 10,23), или још и више. Јер, овде не треба да се узима у обзир толико телесна величина. Наиме, разлика између пасених и пастира треба да буде једнака разлици људи обдарених разумом од бесловесних [животиња]. Ако је могуће, та разлика би требало да буде још већа, с обзиром да се у опасности налази оно најважније. Онај ко изгуби овце, било да их уграбе вуци или украду разбојници, или однесе зараза или нека друга несрећа, може очекивати извесну снисходљивост од господара стада. Уколико се од њега и тражи одговор, штета ће му бити само у

новцу. Међутим, онај коме су поверени људи, тј. разумно стадо Христово, у случају губитка оваца наноси штету својој души, а не имању. Осим тога, њему предстоји и много важнији и тежи подвиг. Он се не бори са вуцима, не боји се разбојника, нити се стара да заразу отера од стада. Са ким је онда његова борба? Чуј блаженог Павла који говори: *Јер не ратујемо против крви и тела, него против поглаварстава, и власти, и господара таме овога света, против духова злобе у поднебесју* (Еф.6,12). Видиш ли страшну множину непријатеља и дивље чете, које нису наоружане гвожђем, већ имају велику силу у самом свом бићу? Хоћеш ли да видиш и Другу љуту и сурову војску, која вреба на то стадо? И њу можеш видети са исте висине (Светог Писма). Онај ко нам је рекао о првим [непријатељима], показује нам и друге, говорећи: *А позната су дела тела, која су: прељуба, блуд, нечистота, бесрамност, идолопоклонство, чарање, непријатељства, свађе, пакости, гнев, пркоси, опадања, шаптања, надимања, нереди* (Гал.5,19; 2.Кор.12,20) и друго којешта, с обзиром да није све избројао, већ је оставио да се по томе закључи и о другом. При томе, пастир бесловесних створења [има олакшање] с обзиром да они који намеравају да разграбе стадо, видећи да се стражар окренуо у бекство, остављају борбу и задовољавају се отмицом стада. [Са другим је, пак, другачије]: чак и кад дограбе све стадо, непријатељи не остављају ни пастира, већ све жешће нападају и постају дрскији, не престајући борбу све док га не савладају или док сами не буду савладани. При томе, невоље оваца се лако примете, било да се ради о глади, или зарази, или рани, или нечем другом што изазива штету, што знатно олакшава излечење од болести. А има и нешто још важније, што убрзава излечење болести. Шта, заправо? Они

који пасу стадо могу овце присилити да узму лек, чак и ако га неће. Када је неопходно [применити] опаљивање или резање, они их лако могу и везати и не пуштати их дуго време и дати им једну храну уместо друге, и ускратити им храну. И све остало што сматрају корисним за здравље животиња они мргу употребити са великом лакоћом.

3. Међутим, човек не може лако да примети људске болести. *Јер нико ко од људи зна шта је у човеку осим духа човекова који је у њему (1.Кор.2,11).* Како се, наиме, може употребити лек против болести, уколико јој се не знају својства? Уосталом, често се не зна ни да ли је неко болестан или не. Али, и кад је болест откривена, лекару тек предстоје велике тешкоће. Јер, он не може лечити све људе са влашћу са којом чобанин лечи овцу. Наиме, и ту постоји потреба за везивањем и ускраћивањем хране и опаљивањем и одсецањем. Међутим, разрешење за примену лечења не даје онај ко предлаже лекарство, већ онај ко страда од болести. Знајући то, онај дивни муж (Павле) је говорио Коринћанима: *Не као да господаримо над вером вашом, него смо помагачи ваше радости (2.Кор.1,24).* Хришћанима је најмање дозвољено да на силу исправљају погрешке оних који падају у грех. Подвргавајући преступнике суду по закону, спољашње (незнабожачке) судије показују већу власт над њима: они их и против њихове воље спречавају да [живе] по својим навикама. [Код нас се, пак] грешник исправља убеђивањем, а не насиљем. Такву власт за [насилним] обуздавањем грешника нама закони не дају. Међутим, чак и кад би нам је дали, ми се не бисмо могли њоме користити, с обзиром да Бог награђује оне који се добровољно, а не по принуди, уздржавају од порока. Према томе, свештеницима је неопходно велико искуство како би

страдалнике убедили да се добровољно подвргну лечењу, те да им још и захваљују за лечење. Уколико себе ослободи од уза [којима се лечи] (што је у његовој власти), везани увеличава своју беду. Уколико презире речи које секу попут жезла, он додаје нову рану, док средство лечења постаје узрок најтеже болести. Јер, са принудом и против жеље болесника нико не може да спроведе лечење.

4. Шта да се ради? Уколико се површно поступи са оним коме је потребно велико лечење и уколико се не засече дубоко рана којој је резање неопходно, може се десити да се он само делимично исцели. Уколико се, пак, безобзирно приступи сечењу, болесник може, не издржавши мучење, да одједном све одбаци, и лек и завој, те да се устреми у пропаст, одбацивши бреме и свргнувши узе. Ја бих могао да укажем на многе који су дошли до крајњег степена зла стога што је на њих било наложена казна која је одговарала њиховим гресима. Казну по мери грехова не треба одређивати једноставно, већ у складу са расположењем грешника како се не би десило да, зашивајући процеп, створимо још већу подеротину, те да не бисмо, старајући се да подигнемо палог, изазвали још већи пад. Немоћни и ослабљени и најпреданији светским задовољствима, који се уз то превазносе својим пореклом и влашћу, могу делимично, ако баш не потпуно, да се ослободе од порока који су њима завладали једино уколико се постепено и мало по мало одвајају од грехова. Онај, пак, ко им одједном предложи уразумљење, лишиће их и најмањег поправљања. Уколико макар једном присилом буде доведена до стида, душа пада у неосетљивост, после чега већ више не слуша ни кротке речи, не приклања се ни пред претњама, не бива дирнута ни добротинствима: она постаје много гора од града који

је пророк прекоревао, говорећи: *Изглед ти је као у жене блуднице јер немаш стида ни пред ким* (Јер.3,3). Стога пастир треба да има много благоразумности и много очију како би са свих страна посматрао стање душе. Јер, као што многи долазе до огорчења и предају се очајању [сумњајући] у своје спасење стога што не могу да поднесу суров лек, тако, напротив, има и таквих који се, не добивши казну која одговара гресима, предају безбрижности, постају много гори и решавају се да греше још више. Према томе, дуг свештеника је да ништа не остави без испитивања. По тачном испитивању свега, он са своје стране треба да употреби одговарајуће мере, како његова усрдност не би остала узалудна. Тешкоћа његове делатности, пак, не састоји се само у томе, већ и у присаједињавању Цркви одвојених чланова. Стадо иде за својим чобанином, ма где да га води. Овца која скрене са правог пута и удаљи се од добре паше, наћи ће се на неплодним и стеновитим местима. Пастир, међутим, треба једноставно да повиче гласније, те ће се опет сабрати све [овце] које су се одвојиле и пријасединити се стаду. Ако, пак, човек скрене са пута праве вере, пастиру предстоји много труда, напора и трпљења. Човек се не може силом вући, нити страхом принуђавати. Њега треба убеђивањем опет привести истини од које је раније отпао. А за то је неопходна храбра душа која неће ослабити, која неће сумњати у [могућност] спасења оних који су пали у заблуду, која ће непрестано мислити и говорити: *Еда би им како Бог дао покајање за познање истине да се избаве из замке ђавола* (2.Тим.2,25-26). Стога је и Господ, разговарајући са ученицима, рекао: *Ко је, дакле, тај верни и мудри слуга* (Мт.24,45). Онај ко се подвизава сам себи користи, а корист од пастирске делатности се простире на читав народ. Онај ко раздаје новац

сиромашнима или који на неки други начин помаже онима који су у невољи приноси извесну корист ближњима. Међутим, она је утолико мања од [користи коју приноси] свештеник уколико је тело ниже од душе. С правом је, дакле, Господ рекао да је старање о Његовом стаду знак љубави према Њему самоме.

Василије. А зар ти не волиш Христа?

Златоуст. И волим и никада нећу престати да га волим, али се бојим да не повредим Онога кога волим.

Василије је рекао: Може ли шта бити замршеније од те загонетке? Христос је наложио да онај ко га воли напаса Његове овце, а ти одбијаш стога што волиш Онога ко је тако нешто наредио..

Златоуст. Нема никакве загонетке у мојим речима, рекох. Напротив, оне су сасвим јасне и једноставне. Када бих се ја уклањао, имајући способност да испуним ту дужност онако како би хтео Христос, моје речи би могле изазвати недоумицу. Међутим, ако ме душевна немоћ чини некорисним за такво служење, моје речи не захтевају објашњење. Ја се бојим да бих примио Христово стадо здраво и снажно и затим му, услед непажње, учинио штету, разгаевивши против себе Бога који га је толико заволео да је ради његове части и спасења предао самог себе.

Василије је рекао: Ти то говориш шалећи се. Ако се, пак, не шалиш, ти речима којима се стараш да расејеш моје униције најбоље доказујеш да се оправдано жалостим. Ја сам и раније увиђао да си ме варао и изневерио, а сада, док покушаваш да се ослободиш од пребацивања, још више увиђам у какву велику беду си ме увалио. Јер, кад си се ти

удаљио од те службе, будући свестан да твоја душа није довољно снажна за њену тежину, утолико пре је требало да удаљиш мене (иако сам јој стремио) с обзиром да сам ти износио све моје намере. Ти си, међутим, бринуо само о себи, док си мене заборавио. Ох, било би врло пожељно да си ме бар заборавио. Напротив, ти си нарочито уредио да ме лако ухвате они који су ме тражили. Ти не можеш прибећи изговору да те је људско мишљење навело и расположило да у мени претпоставиш нешто велико и вредно. Ја, наиме, не спадам у људе који су стекли дивљење и славу. Па чак и кад би било тако, ни тада не би требало људско мишљење претпостављати истини. Да нисмо живели у блиским односима, ти би имао извештан оправдан разлог да судиш о мени по људском мишљењу. Међутим, мене нико није познавао као ти. Моја душа ти је била познатија неголи мојим родитељима и васпитачима. Према томе, које ли то убедљиве речи могу уверити [слушаоце] да ме ниси намерно гурнуо у такву опасност? Међутим, оставимо то сада. Ја те не присиљавам да се оправдаш у томе. Кажи ми, пак, шта ћемо одговорити онима који нас окривљују.

Златоуст. Ја томе делу нећу приступити, рекох, све док се не оправдам пред тобом, иако си ме ти сам хиљаду пута већ оправдао. Ти си рекао да би ми незнање, тј. да те [случајно] нисам познавао, било довољно оправдање (које би ме ослободило сваке кривице) што сам те довео до садашњег стања, али да нема никаквог оправданог и праведног разлога да се оправдам с обзиром да те нисам предао из незнања, већ савршено те познавајући. Ја, напротив, говорим управо супротно. Јер, у тим стварима је неопходно потпуно испитивање: онај ко има намеру да предложи способног за свештенство не треба да се

задовољава људским мишљењем, већ пре свега и изнад свега треба да се сам увери у његове способности. Рекавши: *А треба да има и добро сведочанство од оних који су напољу* (1.Тим.3,7), блажени Павле не одбацује неопходност строгог и тачног испитивања. Он такво сведочанство не поставља као главни знак достојности таквих лица. Рекавши претходно о многومه, он на крају додаје још и то. Тиме он показује да се при избору не треба задовољити само тим знаком, већ да заједно са осталима треба узети у обзир и њега. Људско мишљење је често варљиво. Међутим, после претходног строгог испитивања њега се не треба чувати. Уосталом, он после осталог помиње и сведочанство *од оних који су напољу*. Он није једноставно рекао: *А треба да има и добро сведочанство*, него је додао: *Од оних који су напољу*, желећи да објасни да сведочанству од спољашњих треба да претходи строго испитивање. А пошто сам те ја, како си посведочио, познавао боље од твојих родитеља, праведно је да будем слободар од сваке кривице.

Василије је рекао: Баш из тог разлога ти не би могао да се оправдаш, уколико би неко хтео да те окриви. Или, зар се не сећаш да сам ти и сам много пута говорио да је немоћна моја душа (што си видео и на самом делу)? Ниси ли се стално смејао над мојом малодушношћу, тј. што сам и при најмањим бригаама падао духом?

5. Златоуст. Сећам се, рекох, да сам такве речи често од тебе слушао. Не поричем. А понекад сам се и смејао. Међутим, то сам чинио у шали, а не истински. Уосталом, сад не бих хтео да се препирем о томе. Међутим, молим те да и ти будеш искрен преда мном кад будем напоменуо о неким твојим врлинама. Ако си помислио да ме изобличиш за

неистину, ни ја тебе нећу поштедети, већ ћу доказати да приговараш више из скромности, неголи истински. Као сведочанство истине мојих речи навешћу саме твоје речи и дела. Хоћу, најпре, да те питам да ли знаш каква је моћ љубави? Не помињући сва чуда која ће апостоли починити, Христос је рекао: *По томе ће сви познати да сте моји ученици ако будете имали љубав међу собом* (Јн.13,35). Павле, пак, говори да је љубав *пунота закона* (Рим.13,10), те да без ње ни дарови не доносе никакве користи (1.Кор. 13,12). То највеће благо, тј. посебно обележје Христових ученика које превазилази све дарове, ја сам нашао чврсто усађено у твојој души, спремно да приноси богате плодове.

Василије је рекао: Признајем да се много о томе старам и да се врло трудим да испуним ту заповест. Међутим, и сам ћеш, уколико оставиш лаж и усхтеш да говориш истину, посведочити да је још ни упола нисам испунио.

Златоуст. Прелазим сада, рекох, на доказивање и испунићу оно чиме сам претио, тј. доказаћу да ти више тежиш да будеш скроман, неголи истинит. Споменућу један догађај који се недавно догодио, не помињући раније, да ко не би посумњао да давнином хоћу да прикријем истину. Овде ми сама близина времена неће дозволити да било шта прикријем лажљивим речима.

6. Кад је један од наших пријатеља, оклеветан за преступе дрскости и гордости, био подвргнут великој опасности, ти си сам себе вргнуо у опасност, премда те нико није позвао, нити те јесам окривљени замолио. Ево како је! било. Но, да бих те изобличио твојим речима, напоменућу и оно што си рекао. Док су једни твоју ревност порицали, а други хвалили и

уносили, ти си рекао: "Шта ћу? Ја само тако знам да волим, тј. да жртвујем душу своју кад треба спасти пријатеља који је у опасности". Тиме си другим речима поновио смисао речи Христових употребљених приликом одређивања савршене љубави: *Од ове љубави нико нема веће, да ко душу своју положи за пријатеље своје* (Јн,15,13). Према томе, ако нема већег степена љубави, ти си успео да дођеш до краја. Ти си делима и речима својим дошао до самог њеног врха. Због тога сам те и предао и због тога сам и измислио такву превару. Да ли сам те сада убедио да те на то поприште нисам извео из зле намере или хотећи да те вргнем у опасност?

Василије је рекао: Зар ти мислиш да је за исправљање ближњих довољна сила љубави?

Златоуст. Већим делом, рекох, она може да помогне достизање тог циља. Уколико, пак, желиш да наведем и доказе за твоју благоразумност, одмах ћу започети. Доказаћу, наиме, да си у већој мери благоразуман, него што си изобилан љубављу.

Василије се зацрвене од стида и рече: Оставимо сад мене на страну. Ја од почетка нисам од тебе тражио одговор за то. Уколико, пак, можеш нешто праведно рећи за оне *који су напољу*, ја ћу слушати са задовољством. Стога остави ову залудну расправу и кажи чиме да се оправдамо пред осталима, како онима који су те удостојили части, тако и онима који са жаљењем гледају на њих као на увређене.

7. Златоуст. И сам се, рекох, жури да пређем на то. Пошто сам са тобом окончао реч, окренућу се и ка том делу заштите. Каква је њихова оптужба и какве су кривице? Веле да су наводно они који су изабрали увређени и понижени тиме што ја нисам прихватио част коју су хтели да ми укажу. Ја ћу, најпре, рећи да

не треба мислити о увреди коју наносимо људима уколико бисмо њиховим уважавањем ожалостили Бога. И за саме огорчене, сматрам, није безопасно да се тиме вређају: то је, заправо, врло штетно. Људи који су се посветили Богу и који гледају једино на Њега, по мом мишљењу, треба да буду толико благочастиви да тако нешто и не сматрају за увреду, чак ако би се десило и да хиљаду пута искусе слично огорчење. А да ми таква или нека друга дрскост није долазила ни на мисао, видно је из следећег. Да сам до тога дошао из гордости и честољубља (као што неки клевету), о чему си ти више пута говорио (чиме би се потврдило мишљење тужилаца), ја бих био веома неправедан, презревши поштоване и велике људе који су уз то моји добротинитељи. Уколико увреда нанесена онима који нису учинили никакву неправду заслужује казну, онда људи који добровољно желе да укажу почаст свакако заслужују поштовање. Нико не може да каже ни да су они узвратили за мала или велика добротинства која су од мене примили. Узвраћање супротним, наиме, заслужује велику казну. То ми никада ни на ум није долазило. Напротив, ја сам са другом намером од себе удаљио то тешко бремене. Они треба да ме извине, ако не и да оправдају, а не да осуђују што сам поштедео своју душу. Ја сам тако мало био расположен да увредим те људе. Напротив, ја сам их и самим одбијањем успоштовао. Немој се чудити ако су ти моје речи необичне. Ускоро ћу ти их објаснити.

8. Да сам прихватио [избор] понеки би (ако баш не сви), тј. они који сматрају задовољством да разносе зле гласове, могли да подозревају и да много говоре и о мени и о онима који су ме изабрали. На пример, [они би рекли] да они који су изабрали гледају на богатство, да претпостављају знаменитост рода, да су

ме узвисили у тај чин због моје лажи и чак, може бити, да сам их поткупио новцем. Рекли би да је Христос на ту службу призвао рибаре, ткаче и царинике, а они одбацују људе који се хране од дневног посла. Онога, пак, ко се занима светским наукама и ко проводи испразан живот прихватају и превазносе. Због чега они пренебрегавају људе који су се много потрудили на црквеним пословима, а онога ко се никада није бавио таквим пословима, већ је сав свој живот потрошио на сујетно бављење светским наукама, одједном уздижу на такву почаст? То и много сличног могли би рећи да сам прихватио ту дужност. Сада, пак, не могу: сваки повод за оговарање је уклоњен. Нити могу мене да оптуже за ласкање, нити оне који су изабрали за примање мита, изузев у случају безумља. Јер, како би онај ко употребљава лаж и ко троши новац са намером да добије почаст могао да је уступи другима у тренутку када је сам требало да је прими? То би било исто као кад би се неко много потрудио око земље како би имао жетву богату плодовима и каце пуне вином, а затим, после многих напора и великих издатака, у тренутку кад треба да пожње плодове и сабере грожђе - одједном оставио другима да искористе плод. Иако би такве речи биле далеко од истине, ипак би они који желе имали повод за клевету оних који су изабрали: могли би да говоре да нису изабрали на основу здравог расуђивања. Сада им, пак, не дозвољавамо да кажу ни једну реч, чак ни уста да отворе. То и још много тога би било речено на почетку. А потом, по ступању у саму службу, мени би понестало снаге да се сваки дан правдам пред тужиоцима, чак и кад би моји поступци били беспрекорни (изузев ако бих у нечему погрешно услед неискуства и незрелог узраста). Сада сам ја

избавио оне који су изабрали и од те оптужбе. Иначе бих ја њих подвргао безбројним прекорима. Шта све не би рекли: неразумној деци су поверили тако важне и велике ствари, распудили су стадо Божије, од Хришћанства су направили забаву и подсмех! Сада се, пак, *сваком безакоњу затворише уста* (Пс.106,42). Премда и о теби могу рећи нешто слично, ипак ћеш ти брзо делима доказати да о благоразумности не треба судити на основу узраста, да старца не треба разликовати по седини и да не треба сваког младића уклањати од те службе, већ само младог по вери (новокрштеног), с обзиром да између њих постоји велика разлика.

<< [претходна](#) [[садржај](#)
] [следећа](#) >>

[Светосавље.орг](#) :: [Библиотека](#)